

УДК 355.4

С.С. Трегубенко¹, О.А. Гутченко¹, І.М. Тіхонов²¹Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ РАДІАЦІЙНОГО, ХІМІЧНОГО, БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ПІДРОЗДІЛУ (ЧАСТИНИ) У СУЧАСНИХ БОЙОВИХ ДІЯХ

Представлено аналіз організації та здійснення радіаційного, хімічного, біологічного захисту підрозділу (частини) у сучасних бойових діях. Головною ідеєю матеріалу є розробка пропозицій щодо удосконалення організації і здійснення радіаційного, хімічного, біологічного захисту підрозділу (частини) у сучасних бойових діях. Питання потребує постійної уваги з боку фахівців військ РХБ захисту з питань планування застосування сил та засобів РХБ захисту.

Ключові слова: особливості РХБ захисту, організація РХБ захисту.

Вступ

Постановка проблеми. Сучасні бойові дії, до яких у першу чергу відносяться збройні конфлікти і локальні війни останніх років, привертають до себе увагу завдяки своїм особливостям їх ведення, визначають підвищені вимоги до їх організації та здійснення, а також всебічного забезпечення.

Розвиток засобів і способів ведення збройної боротьби, особливо застосування високоточної зброї, що чітко показав досвід бойових дій у Перській затоці, Югославії, Іраку та інші, а також боеприпасів зі збідненим ураном для підвищення їх ударної потужності і навіть біологічної зброї у терористичних цілях показують важливість їх урахування при підготовці і веденні бойових дій. Крім того, це підтвердив досвід залучення 19-го ОБРХБз Збройних Сил України при наданні допомоги Державі Кувейт у ліквідації наслідків можливого застосування ЗМУ війни коаліційних сил з Іраком.

Насиченість території України значною кількістю об'єктів атомної енергетики (АЕС) і підприємств хімічної промисловості (ПХП) із СДОР, як показав досвід аварії на Чорнобильській АЕС (1986 р.) і хімічного заводу у м.Бхопал (Індія) у 1984 р., яка є хімічним аналогом аварії на ЧАЕС, по своїм масштабам і наслідкам зараження місцевості та ураження населення у разі їх зруйнування визначає підвищені вимоги до організації захисту підрозділу (частини) від РХБ зараження і пошуку нових шляхів його здійснення у сучасних бойових діях.

В даних умовах виникає необхідність детального розгляду організації та здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) у збройних конфліктах і врахування особливостей їх виконання, до яких відносяться фактори та умови, які визначають зміст та організацію РХБ захисту підрозділу (частини), складові процесів організації та здійснення РХБ захисту, послідовність і зміст роботи посадових осіб у ланці підрозділу – частина, особливо робота начальника служби РХБ захисту частини.

Мета даної статті є демонстрація необхідності розвитку організації і здійснення РХБ захисту, як одного із ефективних та необхідних видів бойового забезпечення.

Виклад основного матеріалу

Організація РХБ захисту підрозділу (частини) – це складний і багатогранний процес у роботі командира, начальника штабу, начальників родів військ і служб у період підготовки бойових дій.

Організація РХБ захисту підрозділу (частини) включає: безперервний збір, вивчення та узагальнення даних про противника, свої підрозділи, сусідів, РХБ обстановку, місцевість і погоду; визначення основних завдань і заходів РХБ захисту, сил, засобів і часу, необхідних для їх виконання; планування РХБ захисту і постановку завдань підрозділам родів військ і підрозділам РХБ захисту; організацію управління РХБ захистом і підрозділами РХБ захисту, їх взаємодію з іншими підрозділами родів військ і спеціальних військ та їх всебічне забезпечення; контроль за підготовкою підрозділів, у тому числі підрозділами РХБ захисту, до виконання завдань і заходів РХБ захисту і надання допомоги. РХБ захист частини організується на всю глибину її дії. РХБ захист організується штабом частини разом з начальником служби РХБ захисту на основі рішення командира, його вказівок, розпорядження вищого штабу з РХБ захисту, з урахуванням підготовки противника до застосування ЗМУ, у тому числі на нових фізичних принципах, зруйнування (аварій) РХБ небезпечних об'єктів, РХБ обстановки, стану і можливостей підрозділів (частини) РХБ захисту, забезпеченості озброєнням РХБ захисту, характеру місцевості та умов погоди.

Організація і практичне здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) у сучасних бойових діях будуть визначатися основними умовами обстановки: характером дій противника, його можливостями по застосуванню ЗМУ, ВТЗ і зруйнуванню РХБ небезпечних об'єктів; замислом бою, їх розмахом і способами ведення бойових дій; місцем підрозділу в бойовій по-

будові частини; складом, станом і характером завдань своїми підрозділами (частиною), можливостями підрозділу (частини) з РХБ захисту; можливими масштабами і наслідками застосування противником ЗМУ, у тому числі на нових фізичних принципах, і зруйнування РХБ небезпечних об'єктів; фізико-географічними і кліматичними умовами району бойових дій.

Тобто, на організацію РХБ захисту підрозділу (частини) у бойових діях впливає низка факторів та умов обстановки, до яких відносяться: вплив противника, дії свого підрозділу (частини), взаємодія із сусідами, РХБ обстановка, стан управління, характер місцевості, умови погоди, час дій. З погляду на це виникає необхідність узагальнення в цілому вихідних даних для організації РХБ захисту підрозділу (частини) у бойових діях, у тому числі збройних конфліктах і локальних війнах, відображених у різних джерелах (статутах, настановах, літературі) в тій чи іншій мірі.

Узагальненими вихідними даними для організації РХБ захисту підрозділу (частини) у сучасних бойових діях є: бойове завдання підрозділу (частини); рішення командира на бойові дії; його вказівки з РХБ захисту; розпорядження з РХБ захисту вищого штабу; вказівки старшого начальника; дані про противника, його можливості по застосуванню ЗМУ, у тому числі на нових фізичних принципах і зруйнування потенційно небезпечних об'єктів; дані про РХБ обстановку у смузі дій підрозділу (частини); дані про стан, склад і можливості своїх підрозділів (частини), у тому числі підрозділів РХБ захисту, по виконанню завдань і заходів РХБ захисту, їх забезпеченість озброєнням РХБ захисту; характер місцевості та умови погоди (метеорологічні дані).

При підготовці бойових дій загальне керівництво організацією всебічного забезпечення, у тому числі РХБ захисту, здійснює командир підрозділу (частини). Він визначає найбільш важливі питання РХБ захисту підрозділу (частини), а також видає необхідні вказівки по організації виконання РХБ захисту підлеглим командирам, штабу, заступникам з озброєння і тилу, начальникам родів військ і служб.

Робота командира по організації РХБ захисту розпочинається з отриманням бойового завдання, його усвідомлення та оцінки обстановки. Вона здійснюється при участі основних посадових осіб частини, у тому числі начальника служби РХБ захисту, який по вимозі командира доповідає йому необхідні дані, довідки, розрахунки і пропозиції. Командир підрозділу (частини) при організації РХБ захисту звичайно вказує: на забезпеченні яких елементів бойового порядку підрозділу (частини), напрямків і бойових завдань необхідно зосередити основні зусилля по виконанню завдань і заходів РХБ захисту; порядок виконання завдань і заходів РХБ захисту; виділені сили, засоби і термін на їх виконання; основні завдання штатних підрозділів РХБ захисту і доданих підрозділів РХБ захисту; черговість і строки забезпечення підрозділу (частини) озброєнням РХБ захисту.

Штаб частини на основі рішення командира та його вказівок визначає основні завдання і заходи РХБ захисту підрозділу (частини) у бойових діях і місце підрозділів РХБ захисту. Штаб координує діяльність посадових осіб частини по організації та керівництву РХБ захистом, а також здійснює контроль за його виконанням підрозділами. Заступники командира, начальники родів військ і служб надають допомогу підлеглим підрозділам (частинам) по організації та здійсненню РХБ захисту і контролюють їх виконання. Провідна роль в організації та здійсненні РХБ захисту підрозділу (частини) належить начальнику служби РХБ захисту. Він безпосередньо організує РХБ захист і керує його виконанням, несе повну відповідальність за організацію та здійснення завдань і заходів РХБ захисту. Послідовність і зміст роботи начальника служби РХБ захисту при організації РХБ захисту, визначені керівними документами з РХБ захисту і залежать від вибраного методу роботи командира і штабу при виробленні рішення на бойові дії та їх плануванні.

Організація РХБ захисту підрозділу (частини) проводиться в період підготовки бойових дій і повинна бути закінчена у повному обсязі до визначеного командиром строку. Організація РХБ захисту підрозділу (частини) у бойових діях являє собою складну і містку частину роботи начальника служби РХБ захисту. Основна мета цієї роботи полягає в тому, щоб забезпечити своєчасне та якісне виконання завдань і заходів РХБ захисту підрозділу (частини) при підготовці та у ході бойових дій. Ефективність організації РХБ захисту при підготовці до бойових дій, успішне виконання завдань і заходів РХБ захисту підрозділу (частини) у ході їх ведення будуть визначатися чіткістю і злагодженістю роботи начальника служби РХБ захисту. Здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) – це процес виконання силами самих підрозділів і підрозділів РХБ захисту частини поставлених завдань і заходів РХБ захисту підрозділу (частини) у ході бойових дій. На відміну від змісту організації РХБ захисту зміст здійснення РХБ захисту в існуючій літературі і керівних документах повністю не розкритий. Відсутність цілісного змісту здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) у бойових діях викликає необхідність його визначення. Його можна визначити, взявши за методологічну основу відповідні складові організації РХБ захисту з урахуванням динаміки процесу РХБ захисту підрозділу (частини), зміни обстановки, а також послідовності роботи командира і штабу в ході бойових дій.

Здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) включає: постійний збір даних про обстановку (противника, свої підрозділи, сусідів, РХБ обстановку, місцевість і погоду) та їх оцінку; своєчасне уточнення рішення по мірі зміни обстановки і визначених завдань і заходів РХБ захисту; доведення уточнених завдань і заходів РХБ захисту до підрозділів, у тому числі підрозділів РХБ захисту; підтримання безперебійного управління РХБ захистом і підрозділами РХБ

захисту і взаємодії та своєчасне всебічне забезпечення; здійснення контролю за виконанням підрозділами завдань і заходів РХБ захисту і надання необхідної

допомоги. Зміст організації та здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) та їх взаємозв'язок показаний в табл. 1.

Таблиця 1

Зміст організації та здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) та їх взаємозв'язок

Організація РХБ захисту підрозділу (частини)	Здійснення РХБ захисту підрозділу (частини)
Безперервний збір, вивчення та узагальнення даних про противника, свої підрозділи, сусідів, РХБ обстановку, місцевість і погоду.	Постійний збір даних про обстановку (противника, свої підрозділи, сусідів, РХБ обстановку, місцевість і погоду) та її оцінка.
Визначення основних завдань і заходів РХБ захисту, сил, засобів і часу, необхідних для їх виконання.	Своєчасне уточнення рішення по мірі зміни обстановки і визначених завдань і заходів РХБ захисту.
Планування РХБ захисту і постановка завдань підрозділам родів військ і підрозділам РХБ захисту.	Доведення уточнених завдань і заходів до підрозділів, у тому числі підрозділам РХБ захисту.
Організація управління РХБ захистом і підрозділами РХБ захисту, їх взаємодії з іншими підрозділами (частинами) родів військ і спеціальних військ та всебічне забезпечення.	Підтримання безперебійного управління РХБ захистом і підрозділами РХБ захисту і взаємодії та своєчасне всебічне забезпечення.
Контроль за підготовкою підрозділів, у тому числі підрозділів РХБ захисту, до виконання завдань і заходів РХБ захисту і надання допомоги.	Здійснення контролю за виконанням підрозділами (частинами) завдань і заходів РХБ захисту і надання необхідної допомоги.

Вихідні дані для організації РХБ захисту підрозділу (частини): бойове завдання підрозділу (частини); рішення командира на бойові дії; його вказівки з РХБ захисту; розпорядження з РХБ захисту вищого штабу; вказівки старшого начальника; дані про противника, його можливості по застосуванню ЗМУ, в тому числі на нових фізичних принципах, і зруйнування РХБ небезпечних об'єктів; дані про РХБ обстановку у смузі дій підрозділу (частини); дані про стан, склад і можливості своїх підрозділів (частини), у тому числі підрозділів РХБ захисту, по виконанню завдань і заходів РХБ захисту, їх забезпеченість озброєнням РХБ захисту; характер місцевості та умови погоди (метеорологічні дані).

Основним підходом до організації та здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) у бойових діях є те, що завдання і заходи РХБ захисту виконуються силами і засобами самих підрозділів родів військ і спеціальних військ в усіх видах бойових дій вдень і вночі в любых умовах обстановки. Найбільш складні і специфічні заходи РХБ захисту, які вимагають особливої підготовки особового складу і застосування спеціальної техніки, виконуються підрозділами РХБ захисту. Особливостями організації та здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) у збройному конфлікті є те, що завдання і заходи РХБ захисту підрозділу (частини) можуть виконуватися не у повному обсязі, а виходячи із обстановки, що склалась.

Висновки

У цілому правильна організація РХБ захисту підрозділів (частини) у сучасних бойових діях повин-

на забезпечувати ефективне використання бойових можливостей підрозділів (частини) самих підрозділів (частини) і підрозділів РХБ захисту та успішне виконання ними поставлених завдань у визначені строки та у будь-яких умовах обстановки. Даному сприяє ретельне виконання усіх складових організації та здійснення РХБ захисту відповідними посадовими особами частини.

Таким чином, у сучасних бойових діях, чіткі організація та здійснення РХБ захисту підрозділу (частини) набуде важливого значення у зв'язку із зміною обсягу завдань і заходів РХБ захисту та ускладненням умов їх виконання, що вимагатиме глибоких знань теорії і вимог керівних документів, творчого підходу посадових осіб до їх вирішення.

Дана проблема потребує постійної уваги з боку фахівців військ РХБ захисту з питань планування застосування сил та засобів РХБ захисту.

Список літератури

1. *Боевой устав Сухопутных войск. Ч. I.* – М.: Воениздат, 1989. – 544 с.
2. *Наставление по обеспечению боевых действий Сухопутных войск. Ч. V.* – М.: Воениздат, 1984. – 288 с.
3. *Наставление по боевому применению химических войск. Ч. II.* – М.: Воениздат, 1990. – 220 с.
4. *Военный энциклопедический словарь.* – М.: Воениздат, 1983. – 863 с.

Надійшла до редколегії 23.04.2015

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

АНАЛИЗ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ РАДИАЦИОННОЙ, ХИМИЧЕСКОЙ, БИОЛОГИЧЕСКОЙ ЗАЩИТЫ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯ (ЧАСТИ) В СОВРЕМЕННЫХ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЯХ

С.С. Трегубенко, О.А. Гутченко, И.М. Тихонов

Представлен анализ организации и проведения радиационной, химической, биологической защиты подразделения (части) в современных боевых действиях. Главной идеей вышеизложенного материала есть разработка предложений по совершенствованию организации и проведения радиационной, химической, биологической защиты подразделения (части) в современных боевых действиях. Данный вопрос требует постоянного внимания со стороны специалистов войск РХБ защиты по вопросу планирования применения сил и средств РХБ защиты.

Ключевые слова: особенности РХБ защиты, организация РХБ защиты.

**ANALYSIS AND REALIZATION OF RADIOLOGICAL, CHEMICAL, BIOLOGICAL DEFENSE
OF TROOPS IN COMBAT ACTIONS**

S.S. Trehubenko, O.A. Hutchenko, I.M. Tikhonov

The analysis of the organization and realization of radiation, chemical and biological defense troops in modern combat actions. The main idea of the material is to develop proposals for improving the organization and realization of radiation, chemical and biological defense troops in modern combat action. The issue requires constant attention from experts of NBC protection troops which plan using NBC protection troops.

Keywords: *features of NBC protection, organization of NBC protection.*